

Els sants patrons dels uròlegs i dels nefròlegs, sant Libori i sant Zoil

Miquel Bruguera i Cortada

Unitat d'Estudis Acadèmics. Col·legi Oficial de Metges de Barcelona. Barcelona.

Sant Libori és, des de l'època medieval, el sant protector del mal de pedra; és a dir, dels malalts amb litiasi urinària¹ i, per extensió, en algunes publicacions urològiques se li atribueix el patronatge dels uròlegs²⁻⁴. Una publicació recent d'un uròleg espanyol, el doctor Domínguez Freire⁵, proposa que també s'encarregui a sant Zoil el patronatge dels uròlegs.

En aquest article presentem els arguments que vinculen aquests dos sants amb la urologia i la nefrologia.

Qui era sant Libori?

Sant Libori era un ciutadà gal, nascut a Civitas Cenomannorum, ciutat pròxima a Tours que actualment es denomina Le Mans. Al principi del segle IV, sant Libori va ser escollit bisbe de la seva ciutat a la mort de sant Julià, el primer bisbe que va tenir Le Mans. Durant el seu episcopat, sant Libori va destacar per ordenar nombrosos sacerdots, que ajudessin a estendre el cristianisme, i per ser constructor d'esglésies. Morí l'any 397 (o potser el 400) i és enterrat a l'església de Sant Martí de Tours a Le Mans.

L'any 816, per ordre de l'emperador francès Lluís el Pietós, les seves relíquies són traslladades, en una peregrinació molt concorreguda, a la ciutat de Paderborn, al nord d'Alemanya, que encara no tenia cap sant o santa a qui tenir devoció. Amb el dipòsit de les restes de sant Libori, Paderborn es converteix en el destí de moltes peregrinacions, raó que justifica que les autoritats municipals designin sant Libori patró de la ciutat, com a mostra d'agraïment i per la seva confiança en un sant que sembla miracler.

La fama de sant Libori com autor de miracles l'adquireix durant el transport de les seves restes des de Le Mans fins a Paderborn, en què es produeixen nombroses curacions inesperades entre els peregrins. Sobretot, destaca la resolució de crisis de mal de pedra, la qual cosa feia pensar que el sant era un protector especial d'aquests malalts. Aquesta fama de sant Libori com a protector dels malalts amb litiasi urinària va anar creixent durant tota l'edat mitjana.

Correspondència: Miquel Bruguera i Cortada
Unitat d'Estudis Acadèmics
Col·legi Oficial de Metges de Barcelona
Passeig de la Bonanova, 47
08017 Barcelona
Adreça electrònica: mbruguera@comb.cat

El atributs del sant

La iconografia del sant el representa com un home ancià, amb indumentària de bisbe, que porta un bàcul propi dels bisbes, una Bíblia a la mà i una safata en la qual hi ha alguns càlculs (Figura 1). A vegades no hi ha safata i els càlculs es veuen al palmell de la mà del sant (Figura 2) o sobre la Bíblia (Figura 3).

Les pintures i escultures que el representen són preferentment dels segles XVIII i XIX, coincidint amb l'època de major devoció al sant.

Devoció a sant Libori

La devoció a sant Libori és particularment intensa en la ciutat de Paderborn i al seu voltant i també a la ciutat de Le Mans. Hi ha hagut o encara existeix devoció a sant Libori a Croàcia i també a Hongria^{3,4}. L'any 2020 es va col·locar una estàtua de sant Libori en el vestíbul del Servei d'Urologia de la Universitat Semmelweis, de la ciutat de Budapest, per commemorar el centenari de la clínica urològica.

A Catalunya hi devia haver devoció a sant Libori en algun moment perquè hi ha goigs dedicats al sant¹, però no hi ha cap església o ermita sota la seva advocació. A Benassal, població de la província de Castelló, hi ha una ermita dedicada a sant Libori, però no he trobat més referències a altres temples dedicats a aquest sant.

Els goigs són cants de lloança que es canten en pobles de Catalunya i València, per demanar un favor a un sant o



FIGURA 1. Sant Libori, bisbe.
Pintura del segle XVIII de
la regió d'Úmbria (Itàlia)



FIGURA 2. Sant Libori. Taller de
la Romanya, segle XIX

a la Verge que beneficiï tota la comunitat, com la pluja, el bon temps o la finalització d'una plaga.

Sant Libori, patró dels uròlegs

Alguns uròlegs espanyols, hongaresos i croats han publicat sengles articles^{2,3} en el títol dels quals s'indica que sant Libori és el patró dels uròlegs, sense que en el text es faci cap referència d'on i quan es va prendre aquest acord. No sabem si alguna societat d'uròlegs o si alguna autoritat eclesiàstica ho havia decidit.

En aquests articles s'inclouen algunes fotografies de pintures en què es representa sant Libori amb una safata amb tres esferes de mida petita i superfície irregular, que s'ha considerat que representen càlculs renals (Figures 1 a 3). En una pintura, sant Libori no porta els càlculs, sinó que intercedeix per una dona que prega a la Verge i porta uns càlculs a la mà (Figura 4).

Sant Zoil, un altre candidat a patró de la urologia

La proposta que també sant Zoil sigui patró dels uròlegs, és a dir copatró amb sant Libori, sorgeix de l'article del doctor Domínguez-Freire, un uròleg de l'Hospital Comarcal do Salnés, a Vilagarcía de Arousa, que examina l'interès urològic del martiri de sant Zoil⁵.

Aquest sant era un jove de Còrdova, de bona família, que manifestava públicament la seva fe cristiana, per la qual cosa va ser denunciat al governador romà, que va intentar fer-lo apostatar. Al no aconseguir-ho, el condemnen al martiri juntament amb una vintena de companys; era l'any 304, quan Dioclecià governava a Roma.

El governador el fa assotar, però en no obtenir resultats amb la tortura, el botxí decideix treure-li els ronyons per l'esquena, maniobra que no aconsegueix matar el sant. Desesperat, el governador romà Dacià desembeina la seva espasa i li talla el cap.

La festivitat de sant Zoil se celebra el 27 de juny i el sant és representat amb una espasa a la mà i una corona de llorer, signe de mort per martiri.

Al segle XI, el comte de Carrión va fer traslladar les restes del sant de Còrdova a Carrión de los Condes (Palència), al monestir benedictí de Sant Joan Baptista, que va canviar el nom pel de Sant Zoil (*Monasterio de San Zoilo*). Actualment, sant Zoil és el patró de la ciutat de Carrión de los Condes.

El doctor Domínguez-Freire⁵ ha identificat en tres esglésies espanyoles pintures que exposen el martiri de sant Zoil (Figures 5 a 7).

Sant Zoil i la urologia

La proposta de Domínguez-Freire d'incorporar sant Zoil al patronatge de la urologia es basa en l'existència de tres pintures del sant, on es mostra com és sotmès a una tortu-



FIGURA 3. **Sant Libori, relleu a la capella de la Trinitat de la catedral de Paderborn (Alemanya)**



FIGURA 4. **Sant Libori intercedint per una dona amb càlculs, de B. Zimmermann**

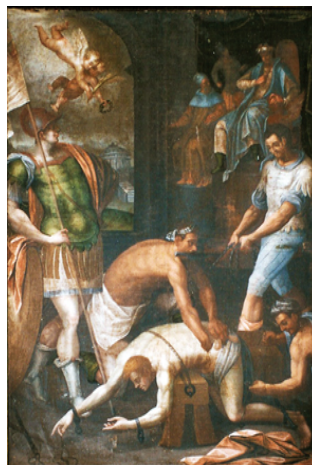


FIGURA 5. **El martiri de sant Zoil. Oli sobre tela de l'últim quart del segle XVI. Anònim. Sagristia de l'església de Sant Zoil a Carrión de los Condes (Palència)**



FIGURA 6. **Martiri de sant Zoil, a la catedral de Còrdova, a la capella de la Concepció. Pintada per Miguel Ruiz de Espinosa el segle XVI**

ra que consisteix en l'extracció dels ronyons (sense anestèsia), com a càstig per no renunciar a la fe cristiana.

Una d'aquestes pintures és a la sagristia de l'església de la Magdalena del Monestir de Sant Zoil, a Carrión de los Condes (Palència). Es tracta d'un oli sobre tela, d'autor desconegut, amb el sant en decúbit lateral i el torturador introduint la ma per la incisió per treure el ronyó (Figura 5).

L'altra pintura és a la catedral de Còrdova, a la capella de la Concepció. Pintada per Miguel Ruiz de Espinosa el segle XVI, forma part d'un retaule i mostra que el sant té una incisió paravertebral per la qual s'extreu el ronyó (Figura 6).

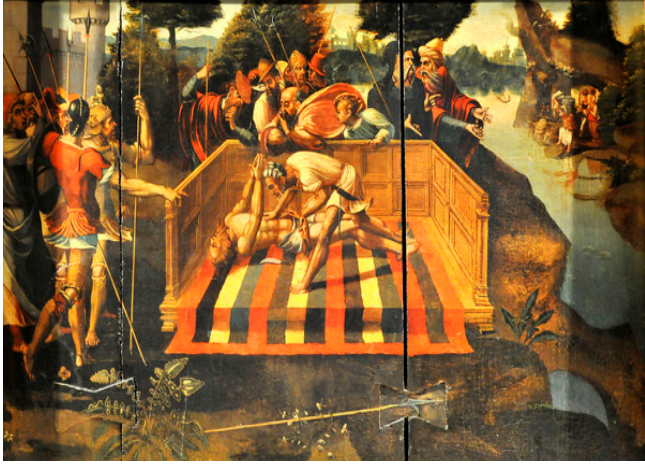


FIGURA 7. Martiri de sant Zoil, d'autor anònim, conservada a l'església de Sant Nicolau de Plasència (Càceres)

Finalment, el tercer quadre és d'autor desconegut i es troba a l'església de Sant Nicolau de Plasència (Càceres) (Figura 7) i també s'hi veu l'extracció del ronyó.

Hi ha més sants o santes amb capacitat per protegir els malalts nefrològics?

Dos membres del Departament d'Història de la Medicina de la Facultat de Medicina d'Atenes han manifestat, en un article publicat a l'*American Journal of Nephrology*⁶, que també santa Margarida d'Antioquia és patrona dels que pateixen del ronyó i protectora dels nefròlegs.

Segons el martirologi romà, santa Margarida d'Antioquia fou una verge màrtir que va ser morta amb tortures. Nascuda a Antioquia (Àsia Menor) en el segle III, era filla d'un sacerdot pagà. Va quedar òrfena de mare quan era petita i va créixer al càrrec d'una criada que la va educar en la fe cristiana.

En el llibre de Santiago de la Voràgine es menciona que era patrona dels que patien del ronyó⁷.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Pérez Albacete M. Los gozos de San Liborio, patrón del mal de piedra. LXXXIII Congreso Nacional de Urología. Sevilla; 2017. Consultable a: <https://historia.aeu.es/abstractsSevilla2017.asp?ID=P-260> Accés el 4 de gener de 2021.
2. García Cuerpo E, Fatovic-Ferencic S, Sánchez Encinas M, Sanz Migueláñez JL, Dürrigl MA, Sánchez Tellez C, et al. San Liborio, patrón de la urología europea. La iconografía hallada en Croacia y España. Arch Esp Urol. 1999 Dec;52(10):1015-22.
3. Kopa Z, Nyirády P. Szent Liborius - az urológia védőszentje. Saint Liborius - the patron of urology. Magyar Urológia. 2017;3:120-3. Consultable a: <http://urologiahungarica.hu/index.php/2017/12/22/saint-liborius-the-patron-of-urology/>. Accés el 4 de gener de 2021.
4. Fatovic-Ferencic S, Dürrigl MA, Repanic-Braun M. Two unconventional testimonies of urolithiasis in the 18th Century on the 1600th anniversary of St. Liborius' death (397-1997). Scand J Urol Nephrol. 1998;32(4):245-9. Consultable a: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/003655998750015377>. Accés el 4 de gener de 2021.
5. Domínguez-Freire F. El martirio de san Zoilo, una cuestión urológica. Historia y desarrollo de su tradición Actas Urol Esp. 2016;40(5):317-21.
6. Eftychiadis AC, Marketos SG. Saint Marina: the protectress of nephrology. Am J Nephrol. 1999;19(2):107-10.
7. De la Voràgine S. La leyenda dorada. Madrid: Alianza Editorial; 1996.